

UZASADNIENIE

Pozwem z 9 sierpnia 2018 r. (data nadania przesyłki) wniesionym do Sądu Rejonowego w P. powód P. Z. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Dyrektora Generalnego Służby Więziennej na swoją rzecz kwoty 60.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kwoty 5.000 zł na wskazany cel społeczny. Powód wniósł także o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje żądanie powód wskazał, iż podstawę jego roszczenia stanowi art. 23 i 24 § 1 w zw. z art. 448 k.c. i w zw. z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, a zasądzenia dochodzonej sumy domaga się tytułem zadośćuczynienia za bezprawne naruszenie dóbr osobistych w postaci czci, godności osobistej, poczucia własnej wartości, zdrowia, prawa do humanitarnego traktowania, prawa do bycia pozbawionym wolności w warunkach gwarantujących poszanowanie godności, prawa do intymności, prawa do prywatności oraz zdrowia. Powyższe dobra zostały naruszone w ocenie powoda podczas odbywania przez niego kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P., Zakładzie Karnym w Ł., Areszcie Śledczym W.-B., Zakładzie Karnym w R., Zakładzie Karnym w C., Szpitalu (...) w K. oraz Zakładzie Karnym w U.. W jednostkach penitencjarnych cele nie spełniały standardu mieszkaniowego na osobę, co naruszało art. 110 § 1 k.k.w., a kąpiki sanitarne nie były dostatecznie oddzielone i wydobywał się z nich nieprzyjemny zapach, brakowało środków czystości oraz dostępu do ciepłej wody. Nadto, lekarze ignorowali pacjentów, bagatelizując ich problemy i stawiając niefachowe diagnozy. Zdaniem powoda zaniedbania jednostki penitencjarnej stanowiły znęcanie się nad powodem i poniżanie go. Powód miał trafić do jednostki penitencjarnej jako osoba zdrowa psychicznie i fizycznie, a po opuszczeniu jednostki będzie miał problem w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie.

(pozew – k. 3-7)

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa – Centralny Zarząd Służby Więziennej wniósł o ustalenie, że jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, która powinna go reprezentować w sprawie jest Zakład Karny w P. oraz o zwolnienie go od udziału w sprawie. Na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku pozwany wniósł o przekazanie sprawy do tutejszego Sądu jako właściwego miejscowo, oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwany podniósł zarzut przedawnienia większości roszczeń powoda na podstawie art. 442¹ k.c. za okres sprzed trzech lat od dnia wniesienia pozwu. Powód dowiedział się bowiem o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia w czasie odbywania kary pozbawienia wolności. Ponadto, w ocenie pozwanego w czasie odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności zapewniono mu warunki przewidziane w przepisach prawa karnego wykonawczego. Powód nie był zakwaterowany w warunkach przeludnienia, kąpiki sanitarne spełniały wymóg poszanowania intymności, powód miał dostęp do ciepłej wody, a cele miały zapewnioną wentylację oraz oświetlenie. Nadto, powód miał zapewnioną opiekę medyczną odpowiednią do jego stanu zdrowia, w tym dostęp do niezbędnych leków, badań oraz artykułów sanitarnych. Pozwany wskazał także, że powód nie przybył do zakładu karnego jako osoba zdrowa, gdyż przed osadzeniem doznał złamania pierwszego kręgu lędźwiowego, co spowodowało uszkodzenie rdzenia kręgowego oraz brak kontroli zwieraczy pęcherza moczowego. Powód odmówił natomiast, pomimo zaleceń lekarskich, założenia cewnika. Z przytoczonych powodów zdaniem pozwanego, powód nie udowodnił domniemanej szkody czy krzywdy niematerialnego ani jej wysokości, ani nie wykazał związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa.

(odpowiedź na pozew – k. 79-82)

Postanowieniem z 27 października 2020 r. wydanym w sprawie I C 1318/18 Sąd Rejonowy wP. uznał się niewłaściwym i przekazał sprawę do tutejszego Sądu.

(postanowienie z 27 października 2020 r. – k. 84)

Sąd ustalił co następuje.

Powód P. Z. pozostaje osobą legalnie pozbawioną wolności od dnia 2 marca 2012 r. Karę pozbawienia wolności odbywał głównie w Zakładzie Karnym w P., gdzie przebywał w następujących okresach:

- od 2 marca 2012 r. do 15 marca 2012 r.;
- od 8 października 2013 r. do 5 marca 2014 r.;
- od 27 października 2014 r. do 3 listopada 2014 r.;
- od 7 kwietnia 2015 r. do 28 maja 2015 r.;
- od 1 września 2015 r. do 8 października 2015 r.;
- od 22 stycznia 2016 r. do 5 lutego 2016 r.;
- od 24 października 2016 r. do 3 listopada 2016 r.;
- od 3 października 2017 r. do 24 października 2017 r.;
- od 22 maja 2018 r. do 30 maja 2018 r.

W pozostałych okresach pozwany przebywał w Areszcie Śledczym W.-B., Zakładzie Karnym w R., Zakładzie Karnym w C., Zakładzie Karnym w Ł.. Powód był także leczony w szpitalach więziennych w K. oraz Ł.. Po przebywaniu w szpitalu w K. w dniach 28 i 29 maja 2015 r. powód otrzymał zgodę na przerwę w odbywaniu kary pozbawienia wolności ze względu na zły stan zdrowia.

(okoliczności bezsporne; nadto dowody: oświadczenie powoda – k. 12, pismo Dyrektora Zakładu Karnego w P. z 8 stycznia 2020 r. – k. 50-53, karta informacyjna leczenia szpitalnego – k. 13)

Przed rozpoczęciem odbywania kary pozbawienia wolności powód doznał złamania pierwszego kręgu lędźwiowego, co spowodowało uszkodzenie rdzenia kręgowego oraz brak kontroli zwieraczy pęcherza moczowego. Powód od około 2007 r. był także zakażony wirusem HIV.

(dowody: oświadczenie powoda – k. 12, dokumentacja medyczna k. – 13-18)

Podczas odbywania kary w Zakładzie Karnym w P. jednostka penitencjarna nie była przeludniona, a powód zajmował celę nr 110, w której powierzchnia na osobę wynosiła co najmniej 3m². W okresach, gdy Zakład Karny był przeludniony, powód przebywał w celi znajdującej się w izbie chorych, przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, w której również zapewniono odpowiednią powierzchnię. Powód nie otrzymał decyzji o umieszczeniu w celi, w której przewidziano poniżej 3m² na osobę.

W zajmowanej przez powoda celi nr 110 w osobnym pomieszczeniu, z osobnym wejściem za zamykanymi drzwiami znajdowały się toalety oraz sanitariaty. W toalecie znajdowały się także uchwyty dla osób niepełnosprawnych. Prysznice były dodatkowo odgradzane zasłoną. Osadzeni mieli zapewniony w tym okresie dostęp do ciepłej wody.

Powód miał także zapewnioną opiekę medyczną, był wielokrotnie konsultowany przez lekarzy różnych specjalności. Powodowi zapewniano także niezbędne środki medyczne oraz higieniczne. Powód odmówił założenia na stałe cewnika moczowego, mimo zaleceń lekarzy, co powodowało infekcje.

W maju 2015 r. powód zaprzestał przyjmowania posiłków oraz leczenia szpitalnego, które mu proponowano. Na podstawie postanowienia sądowego o przymusowym leczeniu został przetransportowany 28 maja 2015 r. do Szpitala (...) Aresztu Śledczego w K..

Od 1 września 2015 r. powód otrzymywał zlecone leki, wykonywano u niego badania oraz przeprowadzano konsultację i wydawano cewniki i pampersy.

(dowody: pismo Dyrektora Zakładu Karnego w P. z 8 stycznia 2020 r. – k. 50-53, zdjęcia celi nr 110 – k. 55-59, zaludnienie w Zakładzie Karnym w P. – k. 60-62, faktury – k. 63-76, pisemne zeznania świadka A. S. – k. 147-149, notatka służbowa Kierownika Ambulatorium Zakładu Karnego w P. – k. 54))

W maju i czerwcu 2015 r. u powoda prowadzono diagnostykę związaną z guzem pęcherza moczowego, a także stwierdzono spadek masy ciała w przeciągu dwóch miesięcy o około 16 kilogramów oraz cechy wyniszczenia. W okresie poprzedzającym badania powód przez dwa tygodnie gorączkował.

Powód jest osobą całkowicie niezdolną do pracy do 31 października 2021 r.

(okoliczność bezsporna, nadto dowody: oświadczenie powoda – k. 12, dokumentacja medyczna k. – 13-18)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wymienionych powyżej dowodów z dokumentów, których prawdziwość i treść nie budziła wątpliwości Sądu. Sąd miał przy tym na względzie, że powód w żaden sposób nie odniósł się do okoliczności faktycznych wynikających z przedmiotowych dokumentów i nie zakwestionował ich, w tym także wskazanych z przedłożonych dokumentach okresów jego osadzenia w wymienionych jednostkach penitencjarnych.

Należy dodać, że okoliczności bezsporne w ogóle nie wymagały wykazywania ich prawdziwości za pomocą dowodów zgodnie z treścią art. 229 - 230 k.p.c. albowiem zostały przez strony wprost przyznane, bądź też nie zostały zaprzeczone, co zostało przez Sąd ocenione na zasadzie przywołanych przepisów.

Jako wiarygodne Sąd uznał pisemne zeznania świadka A. S.. Świadek wypowiadał się co do faktów, a jego zeznania były spójne i logiczne. Nie ujawniły się żadne okoliczności, dla których świadek miałby podawać nieprawdę. W oparciu o pisemne zeznania ustalono przebieg pobytu powoda w Zakładzie Karnym w P., w tym fakt osadzenia powoda w celi nr 110 w izbie przyjęć, która posiadała zamykaną łazienkę oraz uchwyty dla osób niepełnosprawnych.

Sąd pominął na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. dowód z opinii biegłego sądowego lekarza psychiatry. Dowód ten należało uznać na nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ powód nie wykazał zasadności swojego powództwa, jeżeli chodzi o zapewnione warunki bytowe w jednostkach penitencjarnych, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

Także na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 299 k.p.c. Sąd pominął dowód z przesłuchania powoda. Fakty, na które dowód ten miał być przeprowadzony zostały w ocenie Sądu wykazane za pomocą pozostałych środków dowodowych, stąd przesłuchanie powoda nie przyczyniłoby się w większym stopniu do ustalenia stanu faktycznego. Zgodnie natomiast z art. 299 k.p.c., dowód z przesłuchania stron dopuszcza się, gdy w sprawie pozostają niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Z tych powodów dowód z przesłuchania powoda podlegał pominięciu.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie P. Z. wystąpił z roszczeniem o zapłatę zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, które miało polegać na naruszeniu czci, godności osobistej, poczucia własnej wartości, zdrowia, prawa do

humanitarnego traktowania, prawa do bycia pozbawionym wolności w warunkach gwarantujących poszanowanie godności, prawa do intymności, prawa do prywatności oraz zdrowia.

Roszczenie zgłoszone przez powoda oparte było na dyspozycji art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Zgodnie z brzmieniem pierwszego z przywołanych przepisów dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Według art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w Kodeksie cywilnym może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. W myśl art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Według utrwalonej wykładni art. 448 k.c. przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę uzależnione jest od zawinienia gdy chodzi o bezprawne zagrożenie lub naruszenie dobra osobistego (por. Gerard Bieniek, Komentarz do art. 448 k.c., w: Jacek Gudowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania, LexisNexis 2013, teza 3 i 4 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego tam przywołane). Przy czym w toku postępowania dotyczącego naruszenia dóbr osobistych na powodzie spoczywa ciężar udowodnienia, iż do takiego naruszenia ze strony przeciwnika procesowego doszło – zgodnie z zasadami spoczywania ciężaru dowodu określonymi w treści art. 6 k.c., a wówczas, gdy powód obowiązkowi takiemu sprosta – na stronie pozwanej spoczywa ciężar wykazania, że takie jej działanie nie było bezprawne.

Wskazać także należy, że zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, znajdującym wyraz również w normach prawa międzynarodowego. Wynika to wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z 19 grudnia 1966 r. i z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 04 grudnia 1950 r. stanowiących, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Z powyższym łączy się zresztą wynikający z art. 8 ust. 1 Konwencji nakaz poszanowania życia prywatnego obywateli i ich prawa do intymności, co w odniesieniu do osób osadzonych w zakładach karnych oznacza obowiązek zapewnienia takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i prawo do intymności nie doznają istotnego uszczerbku. Niemniej, należy mieć na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 20 grudnia 2010 r. (sygn. akt IV CSK 449/10), iż o naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonych w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności, związanych z samym pobytem w takim zakładzie, polegających np. na niższej od oczekiwanej jakości warunków sanitarnych albo okresowym przebywaniu w celi z większą niż określona standardami liczbą osadzonych; nie powinno się oczekiwać warunków podobnych do domowych, które dla wielu ludzi bywają bardzo trudne, a nie wynikają z odbywania żadnej kary.

Pozwany w pierwszej kolejności podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powoda na podstawie art. 442¹ § 1 k.c., zgodnie z którym roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

W ocenie Sądu powyższy zarzut okazał się być zasadny. Powód jako osoba legalnie pozbawiona wolności, która uważała, że warunki odbywania kary naruszają jego dobra osobiste, miał wiedzę i świadomość, kto jest odpowiedzialny za jego szkodę bądź krzywdę, tj. Skarb Państwa, który zresztą został wskazany jako strona pozwana w niniejszym

postępowaniu. W każdym dniu, w którym miało dojść do rzekomego naruszenia dóbr osobistych i powstania szkody bądź krzywdy, powód miał wiedzę o osobie obowiązanej do jej naprawienia

Powództwo w niniejszej sprawie wytoczono 9 sierpnia 2018 r., a zatem wszelkie roszczenia powoda związane z potencjalnym naruszeniem jego dóbr osobistych, do których doszło przed 9 sierpnia 2015 r. przedawniły się na podstawie art. 442¹ § 1 k.c.

Przechodząc do merytorycznej oceny żądań powoda, wskazać należy, że w celu wykazania zasadności swojego roszczenia powód musiał udowodnić, że doszło do zaistnienia bezprawnego zagrożenia lub naruszenia jego dobra osobistego działaniem strony pozwanej, krzywdy oraz związku przyczynowego pomiędzy takim zagrożeniem lub naruszeniem a powstałą krzywdą.

Uzasadniając dochodzone roszczenie powód podnosił, iż naruszeniem jego dóbr osobistych było m.in. przekroczenie standardu mieszkaniowego na osobę, co naruszało art. 110 § 1 k.k.w., niedostateczne oddzielenie kąpoków sanitarnych, nieprzyjemny zapach, niezapewnienie środków czystości oraz dostępu do ciepłej wody, brak prawidłowej opieki medycznej,

Na wstępie wskazać należy, że powód nie miał racji, podnosząc w pozwie, że przed rozpoczęciem odbywania kary był osobą zdrową fizycznie. Powód doznał uszkodzenia rdzenia kręgowego, przez co nie kontrolował zwieraczy pęcherza moczowego. Powód od około 2007 r. był także zakażony wirusem HIV.

Powód nie wykazał także, że skutek zawinionego działania pozwanego doznał krzywdy. Z pisemnych zeznań świadka oraz załączonych do odpowiedzi na pozew zdjęć wynika, że cela, w której przebywał powód wyposażona była w osobną toaletę, znajdującą się za zamkniętymi drzwiami. W toalecie znajdowały się także uchwyty dla osób niepełnosprawnych. Nie doszło więc do naruszenia intymności powoda. Jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego, powód przebywał w celi nr 110, w której powierzchnia przypadająca na skazanego przekraczała 3m², a więc pozwany nie naruszył art. 110 § 2 kodeksu karnego wykonawczego.

Powód miał zapewnioną także opiekę medyczną, co wynika z załączonej dokumentacji medycznej oraz notatki urzędowej. Zważyć należy, że zapalenia pęcherza były spowodowane odmawianiem przez powoda założenia cewki moczowej. Pogorszenie się stanu zdrowia powoda w okresie od maja do czerwca 2015 r. wynikało z decyzji powoda o odmowie przyjmowania posiłków. Powód nie podnosił także, aby w późniejszym okresie nie została udzielona mu pomoc medyczna.

Jak wynika z załączonych do odpowiedzi na pozew faktur, powodowi zapewniono także niezbędne, z uwagi na jego stan zdrowia, artykuły higieniczne oraz medykamenty. W zakładzie karnym osadzeni mieli także dostęp do ciepłej wody.

Jednocześnie powód nie wskazywał jakie uchybienia oraz naruszenia jego dóbr osobistych miały mieć miejsce w innych jednostkach penitencjarnych niż Zakład Karny w P.. W tym zakresie twierdzenia pozwu nie były więc możliwe do zweryfikowania.

Zgodnie z przytoczoną już zasadą zawartą w dyspozycji art. 6 k.c. ciężar udowodnienia, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywał na powodzie. W oparciu o materiał dowody zaoferowany przez strony przedmiotowego postępowania należało dojść do wniosku, że powód nie wykazał, aby w okresie wskazanym przez niego w pozwie doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Powód nie wnosił przy tym o dowód z przesłuchania współwięźniów, którzy mogliby potwierdzić twierdzenia powoda co do warunków panujących w jednostkach penitencjarnych.

Z przedstawionych powyżej powodów Sąd stwierdził, że powód nie wykazał, aby na skutek działania lub też zaniechania pozwanego Skarbu Państwa doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w rozumieniu art. 24 k.c. w zw. z art. 23 k.c. Dlatego też powód nie wykazał zasadności swojego roszczenia o zasądzenie zadośćuczynienia, mimo obciążającego go w tym zakresie ciężaru dowodowego. Nie udowodnił on bowiem ani zawinionego zachowania po stronie pozwanej, ani poniesionej wskutek tego zachowania krzywdy. Na podstawie zebranego w sprawie materiału

dowodowego brak było podstaw do ustalenia, że strona pozwana dopuściła się nieprawidłowości w zakresie warunków bytowych powoda bądź ograniczonego dostępu do opieki medycznej.

Z tych przyczyn wywiedzione powództwo musiało podlegać oddaleniu, o czym Sąd orzekł w punkcie pierwszym sentencji wyroku.

Sąd postanowił nie obciążać powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania na rzecz przeciwnika procesowego pomimo, że przegrał on proces w całości. Podstawę do tego rozstrzygnięcia stanowiła dyspozycja art. 102 k.p.c., zgodnie z którą w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Mając na uwadze całokształt niniejszej sprawy, a w szczególności stan majątkowy oraz zdrowotny powoda i fakt, iż nie uzyskuje on żadnych dochodów poza przyznaną rentą, a także biorąc pod uwagę jego obiektywnie trudną sytuację życiową w związku ze stanem zdrowia, Sąd uznał, że obciążanie powoda kosztami procesu byłoby niezasadne.

Podstawę rozstrzygnięcia w punkcie drugim sentencji wyroku stanowiły przepisy rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Sąd przyznał wynagrodzenie określone w § 14 ust. 1 pkt 26 Rozporządzenia adwokat M. Ł., która została ustanowiona pełnomocnikiem powoda z urzędu, w pełniej wysokości wynoszącej 120 zł powiększonej o stawkę podatku VAT. Sąd zasądził także na rzecz pełnomocnika z urzędu poniesione przez niego wydatki związane z udziałem w sprawie w kwocie 48,80 zł.

Mając powyższe na względzie, Sąd orzekł jak w sentencji.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem proszę doręczyć obydwu pełnomocnikom powoda (r.pr. P. R.- k. 167 i adw. M. Ł.) bez pouczeń oraz pełnomocnikowi pozwanego bez pouczeń.

W., 28 lipca 2022 roku